

חיה נירנברג

חנה – באספקלריה של חז"ל

פתיחה

במדרש שמואל ג' מובא:

"בכל יום ויום היתה בת-קול יוצאת ומתפוצצת בכל העולם ואומרת: עתיד צדיק אחד לעמוד ושמו שמואל. וכל אישה שהיתה יולדת בן היתה מוציאה שמו שמואל. וכיוון שהיו רואים את מעשיו, היו אומרים – זה שמואל! אין זה אותו שמואל. וכיוון שנולד זה, ראו את מעשיו, אמרו – דומה שזה הוא!"

לזכות בבן כשמואל, נביא ששקול כמשה ואהרון (ברכות לא).
שכ"ד משמרות עומדין מבני בניו, שכולם מתנבאים ברוח הקודש
(במדבר רבה י"ח).

לזכות בבן שהיה שקול כל"א צדיקים (כלי יקר, ש"א).
שהיה רבן של נביאים (ירושלמי, חגיגה ב).
שבבית דינו הופיעה רוח הקודש (מכות כג).
שזכה למשוח ב"י מלכים (שמואל י', שמו"א ט"ז, ברכות לא).
שנאמ' עליו שכל הנביאים נתבאו בחייהם
ושמואל נתבא בחייו ואחר מותו (פרקי דר"א ט"ו).

ומובאות אלו אינן אלא חלק קטן מדברי חז"ל על גדולתו ושבתו של שמואל הנביא. לזכות בבן כזה, אין די בנתינת השם "שמואל" ובציפיה שהוא הוא יהיה הצדיק שהכריזו עליו בבת-קול, כפי שסברו הנשים האחרות. כדי לזכות בבן כזה – יש צורך להיות האם הראויה: זכתה חנה בבן הצדיק שעליו הוכרז משמים, ולא בכדי. חנה, האשה הגדולה, אחת מזי הנביאות, שעלתה והתעלתה מעל הניסיונות והיסורים שהיו מנת חלקה, שקילסה ושיבחה לקבי"ה במילים שהן היסוד לתפילותינו – היא הייתה אכן האם הראויה ללדת את שמואל הנביא!

חנה בבית אלקנה

חנה זכתה להנשא לאדם גדול. "ויהי איש אחד..." – כל מקום שנא' "איש אחד" הכוונה לגדול וחשוב. "אפרתי" – אבגינוס – אדם מורס מעם. (רות רבה פ"ב, ה; ויקרא רבה פ"ב ג). אדם שזכה גם הוא לנבואה כפי שנא' בפרק ב', כז: "ויבא איש האלקים" – זה אלקנה.

אלקנה היה זה שבזכותו החלו בני ישראל לפקוד שוב את משכן שילה שהוזנח ולעלות לרגל, כפי שמספרים חז"ל: "אלקנה היה עולה לשילה ארבע פעמים בשנה (שלוש – ברגלים ועוד פעם שקיבל עליו בנדבה) יחד עם כל בני ביתו. בדרך היו לנים ברחובה של עיר. והיו שואלין להם: להיכן תלכו? ואומרים להם: לבית האלקים שבשילה – שמשם תצא תורה ומעשים טובים. ואתם, למה לא תבואו עמנו ונלך ביחד? מיד עיניהם משגרים דמעות ואומרים להם: נעלה עמכם. וכן אמר להם עוד הפעם, עד שעלו עמו לשנה הבאה חמישה בתים ולשנה האחרת עשרה בתים. ובדרך שהיה עולה שנה זו – אינו עולה לשנה האחרת, עד שהיו כל ישראל עולין עמו והיה אלקנה מכריע את כל ישראל לכף זכות וחניך אותם למצוות וזכו רבים על ידו" (תדב"א פ"ח).

על עלייתו זו לרגל דרשו חז"ל: "ועלה האיש ההוא" – נתעלה האיש בביתו, נתעלה האיש בחצרו, נתעלה בעירו, נתעלה בכל ישראל, וכל עליו לא היה אלא משל עצמו (מדרש שמואל פ"א). בבית זה, שבו שורה רה"ק, בית של התעלות וזיכוי כלל ישראל במצוות עיקרו של בית חנה. שכתוב: "ושם אחת חנה" ללא הייא הידיעה שהיא הייתה אשתו הראשונה. והיא משתתפת עם אישה במשימה של זיכוי הרבים בעליה לרגל, ולמרות שמצווה זו חובה על הזכרים, היא עולה עמו, יחד עם כל ביתו ואף משתתפת בהשפעה על הנשים לאותו דבר גדול.

מובא במדרש שם שכשהיו לנים ברחובה של עיר, היו מתקבצין האנשים לבד והנשים לבד שכן האיש מדבר עם האיש והאשה עם האשה – הרי שגם היא עסקה בהשפעה כבעלה, והיו זוכים להעלות עמם בתים שלמים לשילה. אך, על חנה נזורה עקרות – "ולחנה אין ילדים". עשר שנים שהתה חנה עם בעלה ולא ילדה, ולמדה משרה אמנו ואמרה: "אומר לו שיכניס צרתי לביתי ומתוך זה יראה הקב"ה שהכנסתי צרתי לביתי ויפקוד אותי" (ילקוט שמעוני ש"א ע"ז).

ומאז עומדת חנה במשך תשע שנים בניסיונות קשים ומרים. חנה בעצם מזמינה לעצמה תוספת יסורים זו כדי להתקרב יותר לקב"ה, ולזכות במשאלת לבבה, שהרי ידוע לכול שתכלית היסורים היא לגרום לתפילה ולהתקרבות לקב"ה ולכן היו האמהות עקרות, שהיה הקב"ה מתאוה לתפילתן ורוצה שירבו רחמים לפניו. הכאב והצער של העקרות שנושאת חנה בקרבה, מתעצמים בהולדתם של עשרה הבנים לפנינה, בזה אחר זה, שנא: "הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים" – אלו בניה של פנינה.

הקב"ה מנסה ומצרף את הצדיקים כל אחד כפי כוחו. "ואף את חנה צירפה לפי כוחה. וכמה צירף אותה? אמרו רבותינו תשע עשרה שנה" (פס"ר). וגובר הצער ונוקב עד התהום בהנהגתה של פנינה עמה: בימי השמחה כשהיו עולים לשילה, "זכעסותה צרתה גם כעס". נוסף להיותה צרה הוסיפה להכעיסה ובמה? מה הייתה אומרת לה? "קניית לבנך הגדול סוּךָ? ולשני חלוקי" (מדרש שמואל). וכן משהיו יושבים לאכול והיה אלקנה נותן לכל אחד מבניו חלקו, מה הייתה פנינה עושה? מתכוונת להכעיס את חנה והייתה אומרת לאלקנה: "יתן לזה בני חלקו, ולזה בני לא נתת חלקו" (פס"ר).

ועוד "בעבור הרעימה" – שהייתה אומרת לה: בוודאי אילו היית צדקת, לא היה הקב"ה מונע ממך פרי בטן. כמו שמצינו להגר שאמרה כן לשרה (ילקוט מעם לועז). [ואמנם אומרים חז"ל (ב"ב, טז, ע"א) שפנינה התכוונה לשם שמיים, שרצתה לעורר את חנה להתפלל, ואעפ"כ נענשה במיתת בניה שנא' "ורבת בנים אומללה". ר' חיים שמואלביץ זצ"ל אומר על כך: אף שפנינה הייתה צדקת גמורה ועשתה זאת במסירות נפש כדי לעורר את חנה לתפילה כדי שתפקד – נענשה בעונש נורא. כי הפוגע בחברו, תהא כוונתו טובה ככל שתהיה, הריהו כמכניס ידו לתוך תנור אש. הסכנה שבעבירה בין אדם לחברו היא מציאות טבעית ממש כשם שהאש שורפת בדרך הטבע (שיחות מוסרי)].

הניגוד החרף בין האשה הכאובה והמיוסרת שמציקים לה ופוגעים בה בנקודה הרגישה ביותר, לבין קהל החוגגים המתעסקים במצוות השמחה בחג ואכילת הקרבנות, ניגוד זה מגדיל עוד יותר את מצוקת נפשה, ליבה מתכווץ מצער "ותבכה ולא תאכל". ואפילו דברי הנחמה שמעריף עליה בעלה אלקנה, אינם מפיגים את גודל הכאב.

אלקנה פונה אליה ברכות יתרה: "למה (בסגול לשון רכה) תבכי" וכו'. אלקנה מבין לליבה של חנה ובוודאי כבר התפלל עליה ולא נענה, ולכן מנסה לשכנעה: "הלא אנכי טוב לך", "אמר לה: ברייך [=בוראך] יהיה בחלקך! כך רצונו של הקב"ה שתתעלי ותגיעי לדבקות בקב"ה גם ללא בנים. וכן אומר לה: "הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים" שנשים יכולות לזכות בעוה"ב ע"י שמוליכות בניהן לביהמ"ד או שממתינות לבעליהן עד שחוזרים מביהמ"ד – אמר לה: אם את דואגת על כך שאין לך בנים להוליכם לבית המדרש, את יכולה לזכות על ידי לעוה"ב (ילקוט מעם לועז). אמנם אפשר שדחתה חנה את דברי אלקנה, כי אין תמורה בבעל על היעדר בנים, אבל בכ"ז יש בזה לעודד ולמנוע מבכי. ואפשר שגם שמחה כדן החג כדי שלא לצער את המשפחה. אבל מרירותה לא פגה "והיא מרת נפש", והיא יצאה לבית ה' להתפלל במר נפשה: "ותתפלל על ה' ובכה תבכה".

תפילת חנה ונדרה

"אייר יונתן כל מי שרוצה לרצות מלך או שלטון ואינו יודע, יניח פרשה זו לפניו ("וישלח" – הכנות יקרב לפגישתו עם עשיו) וילמד הימנה תכסיסי פיוסיים ורצויים". גם חנה מכינה את עצמה: "לתפילה – ותתפלל על ה'"; לדורון – נודרת – יונתנו לה" וגו'; וכביכול למלחמה – "אם ראה תראה בעני אמתך. נאי במסכת ברכות ל, ע"א: "אם ראה" – מוטב, ואם לא יתראה' אלך ואסתור מאלקנה בעלי ויבדקוני במי המרים ואי אתה עושה תורתך פלסתר שנא: יונקתה ונזרעה זרע". הגמרא מציינת, שחנה במילים אלו הטיחה דברים כלפי מעלה, וזה מעורר תמיהה – הא כיצד? רבי חיים מוולוז'ין אומר על כך ב"נפש החיים", שחנה הטיחה דברים – מדוע? התשובה היא: כלפי מעלה, יהודי בתפילתו חייב לבקש על כבוד שמים. חנה – כל

כוונתה הייתה – כלפי מעלה, לא עניין אישי. היא מצהירה שהילד שיוולד יהיה כולו לה' ולכן התירה לעצמה ל"הטיח דברים" כלפי מעלה לשיש, עבור כלל ישראל.

שלושה דברים נצטרפו ועזרו לתפילתה שתתקבל:

"והיא מרת נפש" – אמרו חז"ל: צערה היה לעצמה (כי צערה של אשה עקרה אין אדם אחר יכול למדוד ולהרגיש!) וע"ז נאמר: "לב יודע מרת נפשו". והי' שומע תפילת נשברי לב.

"ותתפלל על ה'" – שהתפללה בכוונה למה על ה' לבדו? השליכה את כל יהבה על ה' ותלתה בו כל בטחונה והתפללה על כבוד שמים.
"ובכה תבכה" – ובידוע ששערי דמעות לא ננעלו.

בתוך תפילתה היא נודרת נדר כפי שמקובל הדבר לידור בעת צרה. "יהי צבאותי אמר ר' אלעזר: מיום שברא הקב"ה את עולמו, לא היה אדם שקרא לקב"ה "צבאותי" עד שבאת חנה וקראתו. אמרה חנה לפני הקב"ה: רבשיע, מכל צבאי צבאות שבראת בעולמך קשה בעיניך שתתן לי בן אחד?" (ברכות לא, ע"א) והיא ממשיכה בתחינתה: "אם ראה תראה בעיני אמתך" – בחסרון הבנים שלי, שאין עוני גדול מזה. "יזכרתני ולא תשכח..." – תפילה בלשון זו לא כל אחד יכול להתפלל, בשעה שהאדם נזכר לפני הקב"ה, עלולים גם מעשיו הרעים להזכר, ואין אנו מתפללים על זכרון אלא בלשון "זכרנו בו לטובה" וכו'.

"ולא תשכח" – חנה יודעת שהיא זקוקה לרחמי שמים מרובים כדי שישתנה טבעה ותלד, אם לא יהיה זכרונה לפני ה' תמיד – לא תושע, והשכחה כאן כוונתה – עזיבה ולא שכחה של בני אדם.

"ונתת לאמתך זרע אנשים" – מלכתחילה היא מבקשת על הדבר הטוב ביותר בן מושלם בין בני אדם, שיהיה גדול כגדולים וחכמים שבישראל (כפי שנא' על ישי: "והאיש בימי שאול זקן בא באנשים") ובקשתה זו הייתה כל כוונתה לשם שמים – שיהא שאול לשם ה' ולא כדי להתגאות ולהתפאר בו.

על ההיגד בתפילתה **"זרע אנשים"** אומרת הגמרא בברכות לא, ע"ב: "זרע שמושך שני אנשים שאול ודוד. ר' יוחנן אמר: זרע ששקול כשני אנשים והם משה ואהרן כמ"ש: 'משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו' ורבנן אמרו – שמובלע בין אנשים – לא גבוה ולא נמוך וכו', שלא יהא יוצא דופן, בריא ולא בעל מום שיוכל לעמוד לפני ה' – כיוון שהיה מופרש לה'. ושיהא מעורב עם הבריות וידע מה הם צריכים בהנהגה טובה וישרה ובלמוד דעת השי"ת. ואכן, חנה זכתה לכך שנא': "והנער שמואל הולך וגדל וטוב גם עם ה' וגם עם אנשים".

בהמשך תפילתה היא מפרטת מהו הנדר: **"ונתתיו לה'... ומורה לא יעלה"** וכו'. אף שהלויים עובדים במקדש רק מגיל עשרים וחמש, אותו היא תקדיש מיום היגמלו ותדאג שיהא ראוי לתיתו לה'. שהרי אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם והיא לא הקדישה אותו מעתה אלא התחייבה להקדישו כשיוולד, ולגדלו שיהיה ראוי לכך ע"י השפעתה והדרכתה – יהיה כולו קודש לה', ונדר כזה אכן חל.

במסכת נזיר סו, ע"א נחלקים התנאים אם שמואל היה נזיר. ר' נהוראי אומר שאכן שמואל היה נזיר ולמד זאת משמשון שאף אצלו נאמר "ומורה לא יעלה על ראשו". ר' יוסי אומר שהכוונה שלא תהיה עליו מרות של בשר ודם, שביקשה חנה שיהא דבוק כ"כ בה' שלא יהיה בליבו שום מקום למורא בשר ודם. "והיה כי הרבתה להתפלל" חזרה על תפילתה או שהתפללה תפילות רבות נוספות, וזה מלמדנו שהמרבה בתפילה – תפילתו מתקבלת.

הרב יי לוי בספרו "פרשיות בספרי הנביאים" מציין, שחז"ל הרבו לדרוש בתפילתה של חנה ללמדנו היאך יש לדקדק ולעיין בכל מילה ומילה שיצאה מפיהם של גדולי עולם – בעלי רה"ק ושנכתבה לדורות – אין אלו סתם גיבובי דברים ח"ו לשם יופי וסגנון, אלא יש עומק של רעיונות בכל מילה ומילה. ואכן חז"ל בברכות לא, ע"א הסיקו מתוך נוהג תפילתה הלכות רבות:

"אפר רב הפננא: כפה הלכתא גברותא איכא לפשעע פהני קראי דחנה:
 'חנה היא עדרת על ליבה' – פכאן לפתפלל שצריך שיכוון ליבו.
 'רק שפתיה נעות' – פכאן לפתפלל שיחזקן בשפתיו.
 'וקולה לא ישמע' – פכאן שאסור להגביה קולו בתפילתו.
 'ויחשבה עלי לשכוח' – פכאן ששיכור אסור להתפלל".

חנה אמנם אומרת: "אשה קשת רוח אנכי", אעפ"כ מדקדקת בהלכה, אינה מתפרצת ואינה אומרת מתוך כעסה דברים שאינם ראויים. האשה הגדולה, הנביאה, בעלת רוח הקודש – גם במצוקת נפשה יודעת היא שעומדת לפני בורא העולם – בבית ה', ובהתאם לכך תפילתה!

עלי הכהן וחנה – קיום הנדר

"ועלי הכהן ישב על הכסא על מזוזת היכל ה'"; "והיה כי הרבתה להתפלל ועלי שומר את פיה", עלי הכהן, שנתמנה לפי דברי חז"ל בו ביום לכהן גדול וכן לשופט ואב בית דין, יושב בפתח העזרה נשען על עמודי השערים ומשגיח על העבודה שתעשה כראוי וכן על כבוד הבית. ועוד, שאם היו צריכים לדעת הלכה בעניין החג והקרבנות היו שואלים את פיו. עלי מתבונן תוך תמהון על חנה, המרבה להתפלל מתוך בכי – בחג. ואף שם ליבו כי "רק שפתיה נעות" – דבר שלא היה מקובל בימים ההם. אף שהוא מכיר את חנה כאחת הנשים הצדקניות, שעולה תדיר לבית ה', אולם הפעם תפילתה שונה. הוא תמה על כך מאוד עד שפונה לשאול באורים ותומים והאירו האותיות: ה.כ.ש.ר.

מתוך שלא היה זה רגיל שאשה תאריך כ"כ בתפילה ובצורה כזו, צרף את האותיות בטעות שהוראתם שכרה. הוא סבר שאכלה ושתתה יין יתר על המידה בסעודת החג, ואין ראוי להתפלל ולבוא לבית ה' במצב כזה. הוא ממתין לה עד שתסיים את תפילתה ואז מוכיח אותה באמירה, בלשון רכה. הוא רואה את עצמו מחויב בדבר "ויאמר אליה עד מתי תשתכרין" ואמר ר' אלעזר מכאן לרואה בחברו

דבר שאינו הגון – צריך להוכיחו (ברכות ל"א) "הסירי את יינך מעליך" – עלי צוה עליה להתגבר ולשוב לדעתה הצלולה מתוך הכרה בקדושת המקום בו היא נמצאת.

חנה נפגעת מאוד מחשדו של עלי ועונה: "לא אדוני" - לא אדון אתה בדבר הזה ולא רוח הקודש שורה עליך, שדנת אותי לכף חובה ולא לכף זכות. לכאורה, מה הקשר לרוח הקודש? הרי יש לדון כל אדם מישראל לכף זכות. אומר על כך הגאון זצ"ל: למרות ש"האורים" האירו את האותיות בחושן לא זכה עלי ל"תומים" – כלומר היכולת להרכיב את האותיות בסדר הנכון, והנכון היה לצרפם: קְשָׁרָה או קְשָׁרָה – שמתפללת על בנים כשרה אמנו. ומדוע באמת נכשל עלי בצרוף האותיות? הגר"ח שמואלביץ זצ"ל משיב על כך: כיוון שלא הרגיש ליבו את צרתה ואת מר נפשה - לא פתר נכונה. בכדי שתתקבל תשובה נכונה, צריך לב, שיבין וירגיש את צערו של השואל. וממשיכה חנה: "אל תתן את אמתך לפני בת בליעל" – אל תחשוד בי לבת בליעל שמתפללת מתוך שכרות, או אל תאשימני בשכרות שלא תתנני לבזיון לפני צרתי פנינה שתמשיך להקניטני.

עלי ממהר לפייסה כי החשד היה באמת קשה, וכך הוא הדין שהחושד בחברו במה שאין בו – חייב לפייסו, ולא עוד אלא שצריך לברכו שניא: "ואלקי ישראל יתן את שלתך" וכו'. והנה כאן, כשבישרה עלי שנתקבלה תפילתה, למדה חנה שאכן רוח הקודש כן שורה על עלי ואז בקשה: "תמצא שפחתך חן בעיניך" – לבקש עליה רחמים. "ופניה לא היו לה עוד" – אמונתה הייתה חזקה שתתקבל תפילתה ותתקיים ברכתו של עלי. ואכן – "ויזכרה ה'... ויהי לתקופות הימים".

"בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה", וכתוב בחנה "ויזכרה ה'" ואתיא זכירה – זכירה מראש השנה דכתיב "שבתון זכרון תרועה" (מסכת ראש השנה דף יא, ע"א). עקרונות אלו היו זקוקות לפקידה מיוחדת ועלה זכרונם לטובה ברי"ה לשנות טבעם וזהו "ויזכרה ה' – ותהר חנה". חנה חשה שעליה להביע ולהנציח את היענותו של הקב"ה לתפילותיה ולכן קוראת לו "שמואל", שאול מ- אל!
חנה מקדישה את כל כולה, רוחנית וגשמית, לעצב ולגדל את הילד הנוול לה להיות ראוי לשהות בבית ה' כפי שהבטיחה. ואמנם ברגל הראשון, היא אינה עולה לבית ה' שכן "מפנקותא יתירתא חזייה ביה בשמואל וחשא ביה בשמואל לחולשא דאורחא" (חגיגה ו'). חנה חוששת שרכותו ועידונו של שמואל עלולים לגרום לו להסתכן בדרך וע"כ אינה מעלה אותו ואף היא נשארת עמו, כפי שאומרת ההלכה בדיני סוכה שחולים ומשמשיהן פטורים מהסוכה – כך היא פטורה ממצוות השמחה. ואלקנה אכן מסכים עמה ואומר: "שבי עד גומלך אותו". אולם, ברגע שהילד נגמל, וחנה רואה שהוא כבר יכול להתנתק ממנה ולעמוד בתפקיד שהועידה לו, מיד - "ותביאהו בית ה'".

"והנער – נער", אף שהיה כה קטן, היו בו כוחות רוחניים ושכליים גדולים בהרבה מגילו, עד שהכל הודו "דומה שזהו" שהבת-קול הייתה מכרזת עליו ששמו א-ל.

וכאן שוב מתבלטת גדלותה וצדקותה של חנה. שהרי שנים כה רבות ציפתה לכן

זה, וסוף סוף היא חובקת אותו וזוכה להשפיע עליו מכל אשר ייחלה, אין ספק שהרצון האמתי הטבעי היה לשהות עוד ועוד במחיצתו. ומה קל היה הדבר לתרץ את רצונה הזה שהילד זקוק עוד לחינוכה והכוונתה: על אף ש"הנער – נער", יש עוד מקום לחנכו ולחכמו. אולם חנה גוברת על רגשותיה הפרטיים ומיד כשאפשרי הדבר: "ותביאהו בית ה'" – הנער מובא אל עלי שיהיה יושב ולומד לפניו ושיחנך אותו לכל תורה ומצווה" (רד"ק פסי' כב).

ועלי תמה על הקטן המובא לפניו כדי להשאר בבית ה', וחנה צריכה לשכנעו לקבל אותו: "אני האשה וכי" "אל הנער הזה התפללתי" – אתה יודע כמה תפילות ובכיות שפכתי במקום זה כדי לזכות בבן זה. והבטחתי בתפילתי להשפיע עליו להיות עבד ה' בבית ה' כל ימי חייו. ולכן מבקשת היא ממנו לקבלו ולגדלו ולחנכו כרצון ה'. עלי משתכנע ושמואל הקטן נשאר בידיו: "והנער היה משרת את ה' את פני עלי הכהן".

תפילת ההודיה של חנה

חנה עומדת עתה בתפילת הודיה לבורא יתברך על כל אשר גמל לה. תפילה זו שנאמרה ברוח נבואה (מגילה יד) מהווה שירת שבח והלל לגדולת הבורא. ברוח הקודש אשר עליה היא מצליחה להביע תשבחות ותפילות לקב"ה בהיקף ייחודי, ומביאה לידי ביטוי את יד ההשגחה בעולם הגדול כולו ובאופן פרטי עליה, בישועה האישית שהגיעה אליה. היא חוזה בנבואה, לפי פירושי חז"ל, מאורעות רבים שאירעו ועתידים להתרחש עד סוף כל הדורות. בתפילה זו, אשר נרמזים בה רעיונות נשגבים ועמוקים – הריהי שורש ויסוד לכל התפילות שתיקנו לנו חז"ל (ברכות י, ע"א).

"אין קדוש כה" – כי אין בלתך" – "א"ר יהודה בן מנשיא: אל תקרי בלתך אלא לבלותך (מלשון בלאי) שלא כמידת הקב"ה מידת בשר ודם, ב"ו מעשה ידיו מבלין אותו, אבל הקב"ה הוא נצחי ומבלה מעשה ידיו".
 "ואין צור כאלוקינו" – "אין צייר כאלוקינו. אדם צר צורה אבל אינו יכול להטיל בה רוח ונשמה. אבל הקב"ה צר צורה ומטיל בה רוח" (ברכות לא, ע"ב).
 "אל תרבו תדברו גבוהה. יצא עתק מפיכם" – הפנייה פה היא לכל בעלי הגאווה המכחישים וכופרים בקב"ה. ב"עתק" היוצא מפייהם – ולו נתכנו עלילות". חנה שסבלה מגסי הרוח (פנינה ואחרים שלעגו לה) שמדבריהם ניתן לחשוב כאילו עולמו של הקב"ה הפקר ח"ו, פונה בתפילתה אל הכופרים (הנחלקים לשלושה סוגים):

"כי לה' מצוקי ארץ" – יש בורא לעולם! כנגד האומרים שהעולם נברא מעצמו.
 "כי א-ל דעות ה'" – יודע כל הקורה בעולם, כנגד אלו האומרים שהי ברא עולם אך אינו יודע מה קורה בו.
 "ה' ממית ומחיה" – כנגד אלו האומרים שהי נטש את הארץ ואין שכר ועונש. כנגדם, מכריזה, חנה ואומרת: יש השגחה אין הפקר בעולם! חנה מתארת את המהפך

הניסי והמופלא בחייה:

"עד עקרה ילדה שבעה" וכי ומרמות גם על עונשה של פנינה, שאף שנתכוונה לשם שמים, מכל מקום, לא הייתה צריכה לצערה ועייכ נענשה במות בניה שנאי "ורבת בנים אומללה".

והיא מתפללת על בנה ובנבואה על העתיד לקרות בימיו!

"ה' - יחתו מריביו" - הפלישתים.

"ידין אפסי ארץ" - ששמואל יהיה שופט בכל איי.

"זותן עוז למלכו" - ימליך את שאול שהי יתן לו עוז להושיע את ישראל.

"וירם קרן משיחו" - כשימשה את דוד בשמן המשחה, ירם ה' קרנו.

כאמור, בתפילתה של חנה משוקעים: השגחה ואמונה ביסודות היהדות - יש בורא לעולם! והוא יודע! יש השגחה על כל פרט ופרט! לכן הפכה תפילה זו ליסוד של תפילת שמונה עשר, וחז"ל מקבילים כל חלק מתפילתה לאחת מברכות י"ח:

"רמה קרני בה" - מגן אברהם;

"ה' ממית ומחיה" - מחיה המתים;

"אין קדוש כה" - הקל הקדוש; (ילק"ש, שם).

חז"ל ציינו "שחייב אדם לומר: מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי" (תדב"א כ"ה) נמלא איפוא אחר דבריהם ונשתדל לקיים זאת, ולפחות שנגיע לדרגת נגיעה כלשהי למעשיהם הדגולים.